

Yerel Yönetimlerin Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri

Metin GÜREK¹

Özet

Yapılan araştırmalar, dünyanın her yerinde engellilerin çok büyük çoğunluğunun toplumun yoksul kesimlerinden geldiğini ve yoksulluk içinde yaşadıklarını göstermektedir. Bu belirleme gelişmiş/ endüstrileşmiş ülkeler için de geçerlidir. Kuşkusuz bu gerçek, bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde çok daha çarpıcı ve dramatik yönleriyle yaşanmaktadır. Engelli bireylerin sorunları sadece işsizlik ve yoksullukla sınırlı değildir. Bu bireyler, eğitim alanından seyahat konusuna kadar pek çok yerde engellerle karşılaşmaktadırlar. Medeni bir toplumda sosyal adaletin sağlanabilmesi kilit rol oynamaktadır. Yerel yönetimlerin görevi, yerel topluluğun sorunlarına hizmet üretmek olduğuna göre, bu gruplara, hayatlarını kolaylaştıracak ve idame ettirebilecek ortamı sağlamakla ilgili projeler geliştirmesi ve uygulamaya koyması gerekmektedir.

Bu çalışma, yerel yönetimlerin engelli bireylere yönelik eğitim faaliyetlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Yerel yönetimlerin, engelliler için sunduğu eğitim hizmetleri ve bu hizmetlerin yeterliliği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Yerel Yönetimler, Engelli Eğitimi, Eğitim Sorunları*

---

¹ *İstanbul Aydın Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı, metingurek@hotmail.com*

Local administrations programs towards the physically disabled people

Abstract

According to the researches made, it is observed that physically disabled people around the world mostly tend to come from economically lower classes and regions. It is observed that they

live in inconvenient conditions. This is seen in well developed and well adjusted countries as well as others. It is no doubt that this factor is more effective in developing countries such as Turkey. The problems disabled people face is not limited with poverty and lack of occupation. Physically disabled people face issues in education and travelling and in many other areas. In a well civilised society, social justice play a great role. Local administrations in every region are responsible for the wellness of its society therefore it is important that they serve in a productive and effective way. Projects and activities related to this should be taken seriously.

This study is to investigate the work of local administrations work towards the education care of physically disabled people in the society.

Keywords: *Local Governments, Disabled Education, Educational Issues*

Giriş

Engellilik kavramı, genel kabul görmüş bir tanıma sahip olmamakla beraber günlük konuşma dilinde büyük ölçüde farklı kavramların yerine kullanılmaktadır. Bir birleri yerine kullanılabilen bu kavramlar arasında en yaygın olanları “engelli” (handicapped) ve “özürlü” (disabled) kavramlarıdır.

Dünya Sağlık Örgütü’ nün tanımına göre engellilik, sağlığın bozulması ve bedensel etkinliklerin kısıtlanmasını kapsayan genel bir kavramdır. Bu tanımın içine, vücut yapısındaki ve işlevlerindeki

bir sorundan ileri gelen sakatlık, bir görevi yerine getirirken ya da bir hareketi tamamlarken karşılaşılan hareket kısıtlılığı ve hayata bağlılık ve yaşam şartlarına uyum bağlamında kişilerin yaşadıkları zorluklar da dahil edilebilir (www.who.int).

Birleşmiş Milletler'in engelli kelimesine getirdiği tanım, "Normal bir kişinin kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayanlar kişiler engelli olarak tanımlanır" şeklindedir (Aslan ve Şeker, 2011).

Ülkemizde ise özürlü kavramı kanunda²; "Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi" olarak tanımlanmaktadır. Sosyal hayata katılımı, meslek sahibi olmada ve toplumsal yaşam içinde yer bulma konusunda diğer bireylere göre tamamen veya kısmen yoksun olan kişilere engelli, bu kişilerin oluşturduğu guruplara ise engelliler veya engelli gurupları denilmektedir (Dalkıranoglu ve Çetinel 2008).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun yaptığı tanıma göre ise, engelli; "doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup, korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi" olarak tanımlanmıştır (www.istanbul saglik.gov.tr).

Bu noktadan hareketle engellilik olgusu da; doğuştan veya sonradan meydana gelen herhangi bir hastalık ya da kaza sebebiyle bireyin bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve toplumsal işlevlerinde herhangi bir oranda sürekli azalma ve kayıplara neden olan, uzuv

² 5378 sayılı Özürllüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

eksikliği ya da bozukluğu sonucunda yaşam gereklerine uyum ve günlük gereksinimlerini karşılamada zorluk çekme hali biçiminde tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda engellilik, kişideki yetersizliklere dayandırılmakta ve engelli kişiler yetersizlikleri olması gerekçesiyle toplumda diğer kişilerden ayrı bir biçimde değerlendirilmektedir. Bu tür bir değerlendirme (Özgökçeler, 2006), engellileri aciz ve yetersiz olarak görmekle birlikte, engellilerin ayrımcı ve dışlayıcı tutumlara maruz kalmalarına neden olmaktadır.

Engelli kavramının literatürde de birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Örneğin (Karataş, 2002), “Engellilik bir kişinin özürüllüğü sonucu sosyal ve mesleki işlevlerini yerine getirirken karşılaştığı ayrımcı uygulamalar, toplumsal sınırlamalar ve dezavantajlardır.” Şeklinde bir tanım getirirken (Sarı vd., 2012) engel kavramını; yetersizliği olan bireyin çevreyle etkileşiminde karşılaştığı problemi” olarak tanımlamaktadırlar.

Engellilik genel olarak, bir kişinin sahip olduğu engel ya da dezavantaj sonucunda toplum içindeki kendisine ait olan sosyal ve kültürel rolünü yerine getirememesi olarak tanımlanabilir. Engelli bir bireyin toplum içinde yaşadığı uyum sıkıntısı genel olarak bu kişinin çevresi ile olan ilişkisi ile ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde engellilerle ilgili en önemli problemlerden biri, bu vatandaşlar hakkında düzenli olarak veri toplanamamasıdır. Ülkemizde engelliler ile ilgili olarak yapılan en kapsamlı araştırma 2002 yılında yapılmıştır. Özürülüler İdaresi Başkanlığı’na Devlet İstatistik Enstitüsü’ne hazırlatılan Türkiye Özürülüler Araştırması (TÖA) sonuçlarına göre; toplam nüfus içinde özürülülerin oranı % 12.9’dur. Bunun %2.58’i ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürülü (OGİDKZ), %9.70’i ise süregen hastalığı olanlardır (Gündüz, 2007).

Engellilerin kentsel yaşamda karşılaştığı sorunlar

Günümüzde, engelli bireylerin toplumun olanaklarından yararlanma dereceleri çağdaşlık düzeyinin bir göstergesi olarak

kabul edilmektedir. Engelli bireylerin, diğer insanlarla aynı sosyal haklardan yararlanmalarının en koşulu sosyal çevrenin engelli bireylerin gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenmesidir. Çevresel düzenlemeler yeterli düzeyde olmazsa, engelli kişiler gerekli olan sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerini tam olarak alamayacak, eğitimlerini engelsiz bireyler gibi sürdüremeyecek, iş hayatında var olamayacak, eğlence, kültür ve spor etkinliklerine ulaşamayacak, özetle toplumsal yaşamın içinde tam olarak yer edinemeyeceklerdir (Gümüş, 2007).

Engelli bireylerin karşılaştığı sorunların başında, tüm yapısal çevrenin inşasında engelli ve engelli olmayan bireylerin ihtiyaçlarının aynı olduğu düşüncesinin yatması gelmektedir. Engelli bireylerin ihtiyaçları düşünülmez, mevcut duruma uyum sağlamları beklenmektedir. Engellilerin yaşadığı sorunları çözmek adına öncelikle bu anlayışın değişmesi ve toplumun bütününe içine alan çalışmaların yapılması gerekmektedir (Burcu, 2002).

Dünyanın hemen her yerinde engelli bireylerin dış mekanda pek çok sorunla karşılaştıkları bilinmektedir. Bu sorunları sağlık, eğitim, istihdam, dış mekan ve ulaşım sorunları başlıkları altında toplamak mümkündür.

Engelli bireylerin sosyal yaşamda karşılaştığı sorunları genel olarak;

- Sağlık Sorunları
- İstihdam Sorunları
- Dış Mekan ve Ulaşım Sorunları
- Eğitim Sorunları başlıkları altında incelenmektedir.

Eğitim sorunları - Eğitim, bireyin toplumsal yaşamda kendisine yer edinebilmesi için gerekli olan bir faaliyettir. Bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak ise hükümetlerin başta gelen sorumluluklarından biridir. Toplumu oluşturan bireylerin diğer hizmetlerde olduğu gibi eğitim konusunda da eşit hizmet alabilmesi için toplumdaki bütün grupların ihtiyaçlarının saptanması ve bu ihtiyaçlara uygun eğitim ortamlarının oluşturulması gerekmektedir.

Engellilerin eğitimi, engelli bireyin engel şekline uygun bilgiye ve donanımına sahip olan özel eğitimcilere, özel araç, ve gereçlere, özel metot ve tekniklere, özel müfredata ve özel olarak düzenlenen mekanlara ihtiyaç duyulan “özel eğitim” alanını gerektirmektedir. (Başaran, 2007).

Özel eğitim; genel eğitim içinde gereksinimleri karşılanmadığı için özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların ve yetişkinlerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla özel olarak yetiştirilmiş olan personel eşliğinde, profesyoneller tarafından geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile sürdürülen eğitim olarak tanımlanabilir. Özel eğitim veren kurumların yaygınlaştırılmaması, uzun bir zamana ihtiyaç olması, diğer normal eğitime göre daha pahalı olması, ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik konusunda uygun olmaması özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için ayrı dezavantaj oluşturmaktadır (Başaran, 2007).

UNICEF tarafından dünya genelindeki engelli çocuklar üzerine yapılan bir araştırmada çoğunluğunu kız çocuklarının oluşturduğu 140 milyon kadar engelli çocuğun eğitim sistemlerinin dışında kaldığı görülmüştür (UNESCO, 2009). UNESCO ise gelişmekte olan ülkelerde yaşayan engelli çocukların % 90'ının okula gitmediğini ortaya koymaktadır. Bu durumda toplumun en dezavantajlı gruplarından olan engelli bireylerin eğitim hizmetlerine tam katılımının sağlanması çeşitli tedbirleri ve uygulamaları gerektirmektedir. Bu tedbir ve uygulamalar, engellilerin eğitim sorunlarının tespit edilmesi ile ilgili çalışmalar yapılarak belirlenmelidir (Başaran, 2007).

Yerel yönetimlerin engelli bireylere sunduğu eğitim hizmetleri

Eğitim olgusu bireyler üzerinde, günlük hayattan iş yaşamına, toplumsal statüden ekonomik duruma kadar birçok duruma etki eden önemli bir olgudur. Eğitimin insanlar için öneminin bu derece yüksek olması, eğitim faaliyetleri sağlayan birbirinden farklı kurumların eğitim faaliyetlerinde rol almasına neden olmuştur. Zamanla eğitim faaliyetleri içerisinde yer alan bu kurumlardan biri de belediyelerdir.

Genel olarak bakıldığında belediyelerin vermiş olduğu çeşitli hizmetlerdeki temel amacın, hızla değişen ihtiyaçların karşılanabilmesi ve insanların yaşam koşullarına uyum sağlamalarını kolaylaştıracak sosyal, ekonomik, eğitimsel ve kültürel tedbirlerin alınmasına yönelik olduğu söylenebilir. Büyük önem teşkil eden bu tedbirler sayesinde atılacak adımlar ise özellikle engellilerin topluma daha fazla katılımını sağlayabilmektedir. Çünkü engelli bireyler özellikle ekonomik anlamda ve eğitim konusunda toplumun geri kalanına nispeten çok daha fazla dezavantajlı durumdadırlar.

Türkiye’de Büyükşehir Belediyeleri’nin eğitim alanına yönelik faaliyetleri 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile yasal çerçevede belirlenmiştir. İlgili kanunun 7. maddesinde belediyelerin “...yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak...” gibi sorumlulukları açıkça belirtilmiştir. Kanunun ilgili maddesi toplumda özellikle dezavantajlı konumda bulunan bireylere yönelik eğitim faaliyetlerinin yerine getirilmesinin gerekliliği belirtilmektedir.

Yerel yönetimlerin kanunda bahsedildiği gibi engellilere ve diğer gruplara yönelik eğitim faaliyetlerinin kapsamını ülkemizdeki eğitim sisteminin yapısına göre belirtmek mümkündür. Ülkemizdeki eğitim sistemi Milli Eğitim Bakanlığınca ikiye ayrılmıştır. Bu ayrılma ise “örgün eğitim” ve “yaygın eğitim” olarak iki şekilde belirtilmektedir.

Çocuklara ve gençlere okullarda verilen amaçlı, sistemli, planlı, organize eğitim-öğretim süreci “örgün” eğitim olarak tanımlanır (Ural, 2007). Belediyeler kanunlar çerçevesinde örgün eğitim kurumlarına alt yapı ve destek sağlayabilmektedirler (Başaran, 2007). Konunun engellileri ilgilendiren kısmı ise belediyelerin örgün eğitim faaliyetleri içerisinde yer alan engelli öğrencilere indirimli veya ücretsiz toplu taşıma araçlarından yararlandırabilmeleridir. Ayrıca engelli öğrencilere bilgilendirme ve bilinçlendirmeye yönelik birebir, işitsel ve görsel eğitim destek programları uygulayabilmektedirler. Ayrıca 2005 yılında yapılan Özürlüler Şurası ile alınan kararlardan

biri de engellilerin eğitim hizmetlerine erişilebilirliğinin artırılması ve eğitim gören engellilere eğitim başta olmak üzere günlük hayatta gereksinim duydukları araç, gereç ve cihazların sağlanması görevi “sürekli” olarak İçişleri Bakanlığı ile beraber yerel yönetimlere verilmiştir (T.C., 2001)

Yaygın eğitime ilişkin Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, çeşitli ülkeleri kapsayan bir araştırmada yetişkin/halk eğitiminin yerel yönetimleri doğrudan ilgilendiren bir etkinlik alanı olduğunu vurgulamıştır (Geray, 1994). Özellikle belediyelerin etkinlik alanına giren ve belediyeler tarafından verilen eğitim türleri genel olarak yaygın eğitim şeklinde ifade edilmektedir. Yaygın eğitim, amaçlı, sistemli, planlı ve organize bir yapı içinde örgün eğitime devam eden, ayrılan, tamamlayan veya hiç yararlanamayanların aldığı eğitime denilmektedir. Yaygın eğitim sürecine katılanların hemen hepsi yetişkinler olduğundan yetişkin/halk eğitimi terimleri de aynı anlamda kullanılmaktadır.

Yetişkin eğitiminin birincil ve öncelikli hedef grupları arasında toplumsal, ekonomik, coğrafi, ailevi koşullar nedeniyle yoksunluk çekenler ve zihinsel, bedensel engelliler yer almaktadır. Bu grupların öncelikli olarak bu eğitimlerden yararlanması gereklidir (Ural, 2007). Bu yüzden denilebilir ki yerel yönetimlerin ve özellikle belediyelerin sunmuş oldukları eğitim programları engellilerin toplumsal hayata katılımında önemli bir rol oynayabilmektedir. Genel olarak mevcut uygulamalara bakıldığında ülkemizde özellikle büyükşehir belediyelerin meslek ve beceri kazandırma kurslarıyla hem genel olarak halka ve hem de özel olarak engellilere yönelik eğitim faaliyetleri gerçekleştirdiği görülmektedir.

“Meslek ve beceri kazandırma” kursları; toplumun çalışmayan, çalışmayan veya çalışıp da bir meslek veya sanatı öğrenmek isteyen kesimlerinin tümüne birden hizmet vermektedir. Bu bağlamda ev hanımları, okumamış genç kızlar, işsiz gençler ve engelliler bu tür etkinliklere katılıp bir meslek veya beceri kazanabilmektedir. Bu kurslara devam edenler hem yeni mesleklerinden gelir elde

edebilmekte, hem de yeni bir sosyal çevreye katılıp sosyalleşebilirler (Ateş, 2009).

Belediyeler tarafından sunulan meslek ve beceri edindirme kurslarının engelliler için ayrıca bir öneme sahip olduğunu söylemen mümkündür. Bu kurslar sayesinde verilen eğitimler, engelli bireylerin kişisel gelişimlerine, gerek mesleki anlamda, gerekse sanatsal ve kültürel anlamda sağlayacağı katkıların yanında temel eğitim ihtiyaçlarının da giderilmesine yardımcı olmaktadır. Çünkü engelli bireyler temel eğitime katılımlarında toplumun geri kalanına kıyasla daha fazla zorluk çekmektedirler. Dolayısıyla da toplumun geri kalanına kıyasla daha düşük eğitim seviyelerinde olabilmektedirler. Türkiye’de yapılan araştırmalar bu durumu ortaya koymaktadır.

2002 Türkiye Özürlüler Araştırması verilerine göre engelli nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 36,3 olarak tespit edilmiştir. Bu oranın Türkiye genelinde % 12,9 olduğu belirtilmekte ve engelliler ile genel nüfusun eğitim seviyeleri arasındaki farka dikkat çekilmektedir. Engelli bireyler arasında ilkokul ve öncesi eğitime sahip olanların oranı % 84,2 olduğu belirtilerek, eğitim seviyelerinin düşüklüğünün engellilerin “engellenmiş” olmalarından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Araştırmada engellilerin eğitim hizmetlerinden yararlanıp yararlanmadıkları sorusuna engellilerin % 87,7’si eğitim hizmetlerinden yararlanamadığını belirtmiştir (Tufan ve Arun, 2006). Karataş, bu duruma paralel olarak genelde eğitim sisteminin nüfusun engelli olmayan kesimi için planlanıp uygulandığını, böylelikle daha en başta eğitim sisteminin engellileri dışlayan bir anlayışa sahip olduğunu belirtmektedir (Karataş, 2011). Bu durumun doğal bir sonucu olarak belediyelerin ücretsiz olarak sunmuş oldukları meslek ve beceri edindirme kursları, engelli bireylerin eksik kalan eğitimlerinin tamamlanmasına yardımcı olabilecektir.

Türkiye’de belediyelerin eğitim hizmetleri alanındaki faaliyetleri 1996 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan İSMEK ile başlamıştır. Bunu 1999 yılında Ankara Büyükşehir

Belediyesi'nin kurduğu BELTEK ve BELMEK kursları takip etmiştir. İlerleyen yıllarda Anltaya'da ASMEK, Bursa'da BUSMEK, Kayseri'de KAYMEK, Kocaeli'de KO-MEK, Konya'da ise KOMEK, Gaziantep'te GAMEK gibi meslek ve beceri edindirme kursları açılmıştır.

Ülkemizde çeşitli belediyelerce yaygın eğitim kapsamında açılan bu meslek ve beceri kazandırma kursları içerisinde özellikle İSMEK uygulamaları bu eğitimlere önemli bir örnek olarak gösterilebilir.

Sonuç

Dezavantajlı olarak adlandırılan gruplar içerisinde özellikle engelliler toplumun geri kalan bireylerine göre daha fazla dezavantajlı konumda bulunmaktadır. Bunun en önemli nedeni ise, engellilere yönelik bahsedilen nedenlerin oluşumu diğer gruplara göre daha çabuk gerçekleşebilmektedir. Engelli bireyin fiziksel unsurlarındaki eksiklik ve dolayısıyla bu durumun hareketlerine yansması, onları toplumun diğer bireylerinden farklı kılmaktadır. Engellilerin sahip olduğu fonksiyonel farklılıklar, (daha çok göz önünde olduğundan) dezavantajlılığa maruz kalmaları için daha elverişli bir ortam yaratmaktadır.

Sağlıklı bir toplum için, dezavantajlı grupların ve dolayısıyla da engellilerin mağduriyetlerinin giderilmesi sosyal politikaların öncelikli hedefleri arasında yer almalıdır. Genel olarak sosyal politikaların merkezi yönetimler tarafından yerine getirilirken bunun dışında yerel yönetimlerin de önemli katkılar sağladığı görülmektedir. Çünkü yerel yönetimlerin halkın ihtiyacının tespitinde, ihtiyaçlara hızlı bir şekilde çözüm üretmede, bu ihtiyaçlara yönelik adımların doğru atılmasında ve etkin olmasında daha başarılı oldukları bilinmektedir. Bu yüzden yerel yönetimlerin yapacağı faaliyetler, engelli bireylerin de ihtiyaçlarına dönük, etkin ve katılımı sağlayıcı olmalıdır.

Türkiye'de, engellilere yönelik bu politikaların oluşumu 1997 yılında T.C. Başbakanlık bünyesinde "Özürülüler İdaresi

Başkanlığı'nın" kurulması ile şekillenmeye başlamıştır. Başkanlığın bünyesinde gerçekleştirilen şuralar sonucu 2005 yılında oluşturulan "Özürllüer Kanunu" ile ilk somut adımların atıldığı görölmektedir. Kanunun yansıması olarak Türkiye'de belediye ve büyükşehir belediyelerine de çeşitli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu görev ve sorumlulukları "Özürllü Hizmet Birimleri'nin" kurulması olarak yerel yönetimlere yansımıştır. Bu birimlerin kurulması yerel yönetimlerce engellilere verilen hizmetlerin yasalar çerçevesinde belirli bir düzene girmesini sağlamıştır. Bu hizmetlerin başında ise eğitim hizmetleri gelmektedir. Yerel yönetim birimleri içerisinde özellikle de Büyükşehir Belediyeleri, bünyelerinde oluşturdukları meslek ve beceri kazandırma kursları sayesinde örgün eğitime devam eden, ayrılan, tamamlayan veya hiç yararlanamayan kesimlere eğitim hizmetleri sunmaktadırlar. Bu tarz eğitimlerin öncelikli hedef gruplarının toplumsal, ekonomik, coğrafi ve ailevi koşullar nedeniyle yoksunluk çekenler ile engellilerin oluşturmaktadır. Engellilerin üretken hale gelmesi, toplumla bütünleştirecek en iyi yoldur ve bunda eğitimin rolü büyüktür. Ancak birçok ülkede ve ülkemizde eğitim sistemleri engellileri kapsayacak şekilde planlanmamakta, bu gruplara yönelik düzenlemeler daha sonradan yapılmaktadır. Genel eğitimde engellileri kapsayan düzenlemeleri olmayışı, özel eğitimin yaygınlaştırılmasının uzun bir süreç gerektirmesi ve daha pahalı olması gibi eğitim sistemlerinin olumsuz yönleri engellilerin eğitime katımlını da etkilemektedir. Bu durum ise engellilere yönelik yapılan eğitim faaliyetleri ayrıca bir önem taşıdığıının da bir göstergesi olmaktadır.

KAYNAKÇA

- [1] Ateş, H. (2009). *Sosyal Belediyecilik*, Çerçeve Dergisi, 16, 88-95
- [2] Başaran, S. (2007). Özürllülerin Toplumsal Bütünleşmesinde Yerel Yönetimlerin Önemi, İstanbul Sosyal Politika Dergisi, 2, 46-52

- [3] Burcu, E. (2002). Üniversitede Okuyan Özürlü Öğrencilerin Sorunları, Hacettepe-Beytepe Kampüsü Öğrencileri Örneği, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 19, 1, 85
- [4] Dalkıranoglu, T. ve Çetinel, F. G. (2008). *Konaklama İşletmelerinde Kadın Ve Erkek Yöneticilerin Cinsiyet Ayrımcılığına Karşı Tutumlarının Karşılaştırılması*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 247
- [5] Geray, C. (1994). *Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri*, Çağdaş Yerel Yönetimler, 3, 6, 3-14
- [6] Gümüş, D. Ç. (2007), *Türkiye 'de Özürlüler İçin Ulaşılabilirlik Mevzuatı*, Dosya 4- Bülten 46, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara
- [7] Gündüz, G. S. (2007). *Sosyal İçerme Politikalarının Uygulanmasında Kamu İstihdam Kurumlarının Rolü*, İSGB, Ankara
- [8] Karataş, Kasım (2002). *Görme Özürlülerin Eğitimi*, Körler Federasyonu Yayını, Ankara
- [9] Karataş, Kasım (2011). *Engellilerin Toplumla Bütünleşme Sorunları, Bir Sosyal Politika Yaklaşımı*, Ufku Ötesi Bilim Dergisi, 2, 2, 43-55
- [10] Özgökçeler, S. (2006). *Sosyal Dışlanma Sorunsalı ve Engellilerin Sosyal Politikası Bağlamında Değerlendirilmesi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- [11] Sarı, H. Y., Yılmaz, M. ve Kantar, M. (2012). *Çocuklarda Kansere Ve Engellilik*, Türk Onkoloji Dergisi, 27, 2
- [12] Tufan, İ. ve Arun, Ö. (2006). *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002*, İleri Analiz Raporu, Ankara, TÜBİTAK Yayınları, Ankara.

- [13] T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2005). *II. Özürlüler şurası : Yerel Yönetimler ve Özürlüler*, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- [14] Unesco, (2009). *Towards Inclusive Education for Children with Disabilities*, A Guideline, Bangkok, UNESCO Publications, s. 4.
- [15] Ural, O. (2007). *Türkiye’de Yetişkin Eğitimin Bugünkü Durumu ve Geleceği*. Muhammet Altıntaş (Ed.), Öğrenen Toplum İçin Yetişkin Eğitimi Sempozyumu Bildirileri 12, İSMEK Yayınları. İstanbul.

İNTERNET KAYNAKÇA

- [16] Aslan, M. ve Şeker, S., (2011). *Engellilere Yönelik Toplumsal Algı ve Dışlanmışlık (Siirt Örneği)*, Siirt Üniversitesi Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, <http://www.sosyalhaklar.net/2011/bildiri/aslan-seker.pdf>, (05.12.2015)
- [17] Dünya Sağlık Örgütü Resmi İnternet Sitesi, <Http://Www.Who.İnt/Topics/Disabilities/En/>), (05.12.2015)
- [18] T.C Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2000). Türkiye’de Ruhsal Bozukluğu Olan Kişilere Yönelik Yasal Düzenlemeler, http://www.istanbul saglik.gov.tr/w/mev/temel_saglik/ruhsal_bozukluk.pdf, (06.12.2015)
- [19] Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, Kasım 2002, (Çevrimiçi), <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/engellitoplum.htm>, (06.12.2015)